

ГИЛБЪРТ ЧЕСТЪРТЪН ОГЛЕДАЛОТО НА СЪДИЯТА

Част 0 от „Отец Браун“

Превод от английски: Анна Друмева, 2015

chitanka.info

Джеймс Багшо и Уилфред Ъндърхил бяха стари приятели и много обичаха да се разхождат нощем и да водят безкрайни разговори, бродейки из лабиринта на тихите и сякаш мъртви улички на голямото предградие, в което живееха. Първият — едър, тъмнокос, добродушен мъж с тънки черни мустаци, бе професионален следовател в полицията; другият — блондин с остро и чувствително лице, бе любител детектив. Онези, които ценят точността в литературата, ще бъдат вероятно разочаровани да узнаят, че в случая полицаят беше този, който говореше, а любителят го слушаше дори с известно уважение.

— Единствено за нашата работа се говори — каза Багшо, — че професионалистът греши. Все пак никой не пише разкази, в които бръснар не може да подстригва и клиентът трябва да му помага, или пък шофьор на такси да не може да подкара колата, докато пътникът не му обясни как да направи това. Въпреки всичко не отричам, че ние често предпочитаме най-утъпканата пътека; или с други думи, имаме недостатъка да действаме по общоприетите правила.

— Несъмнено — отбеляза Ъндърхил — Шерлок Холмс би казал, че той действа по правилата на логиката.

— Може и да е прав — отвърна другият, — но аз имам предвид правилата, с които се съобразяват повечето хора. Нещо като работата в щаба на армията. Ние трупаме информация.

— А не смятате ли, че и в детективските романи това също е възможно? — попита приятелят му.

— Добре, да вземем който и да е от измислените случаи на Шерлок Холмс и професионалния следовател Лестрейд. Да приемем, че Шерлок Холмс може да се досети, че един съвършено непознат нему човек, който пресича улицата, е чужденец само защото, пазейки се от движението, гледа надясно, а не наляво. Готов съм да допусна, че Холмс е в състояние да се досети за това. Но на Лестрейд не би му минала подобна мисъл. В случая обаче не бива да се изпуска фактът, че полицаят може да не се досети за това, но е твърде вероятно вече да го знае. Възможно е Лестрейд да знае, че човекът е чужденец, тъй като неговият отдел в полицията следи всички чужденци; някой би ми възразил, че следи и всички местни хора. Това, че полицията знае толкова много, ме изпълва с гордост като полицаи — та кой не иска

работата му да върви добре? Но като гражданин понякога се питам — не знае ли полицията твърде много?

— Та нима сериозно искате да кажете — недоверчиво извика Ъндърхил, — че знаете всичко за всеки непознат, когото срещнете на непозната улица? Нима ако ей там, от онази къща, излезе някой, вие ще знаете всичко за него?

— Разбира се, ако този някой е стопанинът — отговори Багшо. — Тази къща е наета от един литератор с англо-румънски произход, който обикновено живее в Париж, но сега временно се пресели тук, тъй като пише драма в стихове. Казва се Озрик Орм, принадлежи към новата поетическа школа и предполагам, че стиховете му са трудноразбираеми.

— Аз имах предвид всички хора, които срещате по улицата — възрази събеседникът му. — Мисля си как всичко наоколо изглежда непознато, ново и безлично: тези високи голи стени, тези къщи, скрити в големи градини. Не е възможно да познавате до един обитателите им.

— Познавам някои от тях — отговори Багшо. — Зад тази ограда, покрай която вървим, е къщата на сър Хъмфри Гуин, познат е повече като съдията Гуин, същия този стар съдия, който по време на войната вдигна голям шум във връзка с някаква шпионска афера. Съседната къща принадлежи на заможен търговец на пури. Мургав е, роден в Латинска Америка и много прилича на испанец, но името му е чисто английско — Булър. Следващата поред къща... чухте ли някакъв шум?

— Чух нещо — каза Ъндърхил, — но право да ви кажа, не мога да определя какво.

— Аз пък мога — отвърна детективът. — Бяха два изстрела — от револвер, последвани от вик за помощ. Дойдоха откъм задния двор на съдията Гуин, от този рай на мир и законност.

След това зорко огледа улицата и добави:

— Единственият вход към задния двор е на около миля^[1] и половина от тук, точно от другата страна. Добре щеше да е, ако сградата беше малко по-ниска или пък аз малко по-лек; но все едно, ще опитам да я прескоча.

— По-надолу става по-ниска — каза Ъндърхил, — а там, струва ми се, има и едно дърво, което ще ни помогне.

Двамата забързаха покрай оградата и стигнаха мястото, където тя рязко се снижаваше, сякаш наполовина потъваше в земята; едно дърво

в градината, отрупано с ярки цветчета, простираше навън клони, позлатени от светлината на самотна улична лампа. Багшо се хвана за един извит клон и се прехвърли през ниската ограда. Миг след това и двамата се намираха от другата ѝ страна, потънали до колене в тревата.

Нощем градината на съдията Гуин представляваше неповторима гледка. Простираше се в незастроената част на предградието, в сянката на висока тъмна къща в самия край на улицата. Къщата беше тъмна в буквалния смисъл на думата, тъй като през затворените капаци на прозорците не проникваше никаква светлина, поне откъм страната на градината. Затова пък самата градина, която лежеше в сянката ѝ и поради това би трябвало да тъне в абсолютна тъмнина, беше осеяна тук-там с искрящи светлини като от догарящ фойерверк; сякаш някаква гигантска ракета се бе разбила в пламъци сред дърветата. Като приближиха, установиха, че светлините идват от няколкото цветни крушки, закачени по дърветата като безценните плодове на Аладин, а така също и от малкото кръгло езерце или басейнче, в което трептяха бледи цветни отражения. От дъното му сякаш извираше светлина.

— Може би има гости? — каза Ъндърхил. — Градината е осветена.

— Не — отвърна Багшо. — Това е неговото хоби и ми се струва, че той предпочита да се занимава с него, когато е сам. Обича да се забавлява с малкия агрегат, който се задвижва ей от онази пристройка, бараката, където съдията работи и държи книжата си. Булър, който се познава добре с него, казва, че цветните светлини са по-скоро знак да не бъде обезпокояван.

— Нещо като червен сигнал за опасност — отбеляза приятелят му.

— Боже мой! Страхувам се този път наистина да не е сигнал за опасност! — И изведнъж хукна напред.

Миг след това Ъндърхил сам видя онова, което бе видял и приятелят му. Яркият кръг светлина около полегатите стени на басейна бе пресечен от две дълги тъмни ивици — след малко стана ясно, че това са краката на човек в тъмни дрехи, паднал в дълбоката част на басейна с глава във водата.

— По-бързо — тревожно извика детективът, — струва ми се, че...

Гласът му се изгуби, тъй като вече тичаше през широката поляна, едва осветена от висящите крушки, по права линия през обширната градина към басейнчето и лежащата фигура. Ъндърхил тежко подтичваше след него, когато се случи нещо, което за миг го накара да изтръпне от страх. Багшо, който летеше като куршум към осветения басейн, изведнъж зави остро и затича още по-бързо към сянката на къщата. Ъндърхил не можа да разбере кое го бе накарало да измени посоката си. Само миг след като детективът изчезна в сянката на къщата, от мрака се чу шум от боричкане и ругатня; и Багшо отново се появи, влачейки след себе си съпротивляващ се човек, дребен и рижав. Хванатият явно бе искал да се скрие зад постройката, когато острият слух на детектива бе дочул шумоленето от стъпките му, едва доловими като на птичка в храсталак.

— Ъндърхил — извика детективът, — тичайте, моля ви, и вижте какво става край басейна. А сега, вие кой сте? — попита той, спирайки. — Как се казвате?

— Майкъл Флъд — енергично отговори непознатият. Беше дребен човек, с червеникавокафява коса, неестествено мършав и с гърбав нос, прекалено голям за безцветното му лице. — Аз нямам нищо общо с тази работа. Намерих го да лежи мъртъв и се изплаших; дойдох само да го интервюирам за вестника.

— Винаги ли когато вземате интервюта от знаменити личности — забеляза Багшо, — прескачате оградите?

След което мрачно посочи следите от стъпки, които се точеха покрай пътеката към цветната леха.

Човекът, който се нарече Флъд, имаше не по-малко мрачно изражение на лицето.

— Всеки журналист трябва да умее да прескача огради — отвърна той. — Дълго чуках на официалния вход, но никой не отвори. Слугата е излязъл някъде.

— Откъде знаете, че е излязъл? — подозрително попита детективът.

— Защото — каза Флъд с почти неестествено хладнокръвие — не съм единственият, който прескача оградите. По всяка вероятност и вие самият сте сторили същото. А това със сигурност се отнася за слугата; само преди минута го видях да се прехвърля през оградата, ей там, в другия край на градината, точно до вратата.

— Но защо не е минал през вратата? — попита следователят.

— Откъде мога да знам — отвърна Флъд. — Предполагам, защото е заключена. По-добре попитайте него, а не мен; ето го, идва насам.

И наистина още една неясна сянка се появи в сумрака — тантуреста фигура с четвъртита глава. Бе облечена в червена жилетка, която представляваше най-ярката част от иначе доста изтърканата ливрея. Без да дава вид, че бърза, мъжът почти бе стигнал страничната врата, когато Багшо му извика да спре. Приблужи ги твърде неохотно, показвайки едро жълто лице с азиатски черти, което отговаряше на зализаните му гарвановочерни коси.

Багшо рязко се обърна към онзи, чието име беше Флъд.

— Има ли някой в околността — попита той, — който може да удостовери вашата самоличност?

— Едва ли ще намерите много такива и в цялата страна — изръмжа Флъд. — Току-що пристигам от Ирландия. Единственият човек, когото познавам тук, е свещеникът в църквата „Свети Доминик“, отец Браун.

— Никой от вас не трябва да напуска това място — каза Багшо, после добави, обръщайки се към слугата: — А вие влезте в къщата, позвънете в църквата „Свети Доминик“ и помолете отец Браун, ако може, веднага да дойде тук. И без номера! Внимавайте!

Докато енергичният детектив вземаше мерки в случай на евентуално бягство на задържаните, приятелят му, по негова заповед, бе побързал да отиде на мястото на трагедията. Пред него се разкри странна гледка; и наистина, ако не наречем трагедията ужасна, тя би била в най-висша степен фантастична. Мъртвият човек (тъй като по всичко личеше, че е мъртъв) лежеше с глава във водата, където отразените светлини на изкуственото осветление образуваха нещо като сатанински ореол около главата му. Имаше изпито и доста злоещо лице, плешиво чело и къдрици, които сивееха като стоманени пръстенчета; въпреки разкъсаното от куршум слепоочие Ъндърхил веднага позна чертите на сър Хъмфри Гуин: бе виждал много негови портрети. Очевидно бе паднал от стръмния бряг както бе облечен в черен фрак и лежеше проснат със силно разкрячени, тънки като на паяк крака. Като по някакъв свръхестествен каприз от сатанинска арабеска кръвта, прозрачно алена като облачета при залез-слънце,

бавно се цедеше в осветената вода на струйки, които се извиваха като змийчета.

Ъндърхил сам не знаеше колко време е стоял така, загледан в ужасната фигура, когато вдигна поглед и зърна горе на брега четирима души. За Багшо и заловения ирландец не се изненада и веднага предположи, че човекът с червената жилетка е слугата. Но четвъртата фигура излъчваше някаква странна тържественост, която по странен начин съответстваше на цялото това несъответствие. Човекът беше набит, с кръгло лице и с шапка, която му стоеше като черен ореол. Досети се, че той всъщност е свещеник; но във вида му имаше нещо, което му напомни старинна, почерняла от времето гравюра на дърво, една от последните на „Ганцът на смъртта“^[2].

Тогава чу Багшо да казва на свещеника:

— Радвам се, че познавате този човек! Но трябва да имате предвид, че въпреки това остава под подозрение. Разбира се, може и да е невинен; но все пак той влезе в градината по необичаен начин.

— Самият аз мисля, че е невинен — каза дребният свещеник с безизразен глас. — Но, разбира се, може и да греша.

— А кое ви кара да го смятате за невинен?

— Именно защото е влязъл в градината по необичаен начин — отвърна църковният служител. — Разбирате ли, самият аз влязох тук по съвсем обичайния път. Но като че ли съм единственият, влязъл по този начин. В наши дни, изглежда, най-достойните хора прескачат градинските огради.

— Какво искате да кажете с „по обичайния път“? — попита детективът.

— Е, как да ви кажа — отговори отец Браун, гледайки го с почти прозрачна сериозност, — влязох през главния вход. Обикновено влизам от там.

— Моля да ме извините — каза Багшо, — но нима има значение откъде сте влезли, освен ако имате намерението да признаете, че сте извършили убийството.

— Мисля, че има значение — хрисимо отвърна свещеникът. — Истината е, че когато влязах през главния вход, забелязах нещо, което едва ли някой от останалите е забелязал. Струва ми се, че то има връзка със случилото се.

— И какво беше това нещо?

— Приличаше на истинска катастрофа — все така хрисимо продължи отец Браун. — Голямото огледало — счупено, малкото палмово дърво — прекатурено, а парчетата от саксията — разпилени по целия под. Веднага разбрах, че се е случило нещо.

— Имате право — каза Багшо, като помълча малко. — Ако наистина сте видели всичко това, тогава напълно е възможно то да има връзка със случилото се.

— И ако то има нещо общо със случилото се — каза съвсем кротко свещеникът, — изглежда, че има само един-единствен човек, който няма нищо общо с това. И този човек е мистър Майкъл Флъд, който е влязъл в градината по необичаен начин и се е опитал да излезе от нея по същия необичаен начин. И тази именно необичайност ме кара да вярвам в неговата невинност.

— Да влезем в къщата — рязко предложи Багшо.

Влязоха през страничния вход, като слугата вървеше напред, а Багшо изостана няколко крачки и каза на своя приятел:

— Слугата се държи някак странно. Твърди, че се казва Грийн, макар да не му вярвам; но няма никакво съмнение, че той е наистина слугата на Гуин, очевидно единственият постоянен слуга, когото той е държал. Но странното е, че прислужникът категорично твърди, че господарят му не е бил в градината — нито жив, нито мъртъв. Казва, че старият съдия отишъл на официална вечеря и трябвало да се върне след няколко часа, като с това оправдава и своето излизане от къщата.

— А дава ли някакво обяснение за необикновения си начин на влизане? — попита Ъндърхил.

— Не, или поне аз не мога нищо да проумея — отговори детективът. — Не мога да го разбера. Изглежда, се страхува от нещо.

От страничния вход започваше дълъг коридор, който минаваше по цялата дължина на къщата и завършваше при главния вход, над който се виждаше старомодно полукръгло прозорче. Слаби сивкави отблясъци вече започваха да разкъсват тъмнината като лъчи на тъжен и безцветен изгрев; коридорът се осветяваше от една-единствена старомодна лампа с абажур, закачена в ъгъла. На слабата ѝ светлина Багшо успя да различи отломките, за които говореше Браун. Високата палма с дълги широки листа лежеше на земята, а тъмночервената ѝ саксия бе строшена на парчета. Търкаляха се по килима заедно със светлите блестящи парчета от счупено огледало, чиято почти празна

рамка висеше на стената в дъното на коридора. Под прав ъгъл на този вход и точно срещу страничния вход, през който те влязоха, започваше друг такъв коридор, водещ към останалата част на къщата. В срещуположния му край се виждаше телефонът, който слугата бе използвал, за да повика свещеника; а още по-нататък през една открената врата се виждаха рафтове с дебели, подвързани с кожа книги — очевидно вратата водеше към кабинета на съдията.

Багшо стоеше и гледаше съборената саксия и счупените парчета в краката си.

— Вие сте съвършено прав — обърна се той към свещеника, — тук е имало борба. И то най-вероятно между Гуин и убиеца му.

— Струва ми се — скромно каза отец Браун, — че тук нещо се е случило.

— Да, съвсем ясно е какво се е случило — потвърди детективът. — Убиецът е влязъл през главния вход и е заварил Гуин тук; вероятно сам Гуин му е отворил. Сборичкали са се, навярно случаен изстрел, който счупва огледалото, макар че са могли да го счупят и с ритник или с нещо друго. Гуин успява да се отскубне и избягва в градината, където бива настигнат и накрая го застрелват до басейнчето. Мисля, че това е цялата картина на престъплението; но, разбира се, трябва да прегледам и другите стаи.

В другите стаи обаче не откриха почти нищо интересно, макар че Багшо многозначително им показва заредения пистолет, който намери в едно от чекмеджетата на бюрото в библиотеката.

— Изглежда, съдията е подозирал нещо — каза той, — а странното е, че не го е взел със себе си, когато е отишъл да отвори.

Накрая се върнаха отново в коридора и се отпавиха към главния вход, като през цялото време отец Браун разсеяно гледаше около себе си. Двата коридора, еднообразно облепени с тапети с едни и същи избелели фигури, сякаш подчертаваха прашната и опушена пищност на няколкото викториански украшения, а също и на позеленялата от времето бронзова лампа и матовата позлатена рамка на счупеното огледало.

— Казват, че счупеното огледало носи нещастие — рече той. — Сякаш това е къщата на самото нещастие. Има нещо в самата мебелировка...

— Колко странно! — прекъсна го Багшо. — Мислех, че главният вход е заключен, а се оказа, че не е.

Никой не му отговори; през главния вход излязоха в градината пред къщата, която беше по-тясна и по-обикновена, отколкото изглеждаше отвън. Засадена бе с цветя, а в единия ѝ край растеше чудновато подстриган жив плет, с вдлъбнатина в него, прилична на зелена пещера, където се виждаха няколко порутени стъпала.

Отец Браун отиде при дупката и пъхна глава вътре. Минути само след като изчезна от погледите им, учудени чуха гласа му, тих и равен, над главите си, сякаш разговаряше с някого на върха на дървото. Детективът го последва и откри, че една скрита стълба води към нещо като недостроен мост, който висеше над тъмната и необитаема част на градината; просто завиваше покрай къщата и от него се откриваше гледка към блестящите горе и долу светлини. Вероятно мостът беше останка от някакъв предишен проект на архитекта за висяща тераса над поляната. Багшо си помисли, че е любопитно да заловиш някого на това задънено място в малките часове между нощта и утрото, но подробностите около залавянето в момента не го вълнуваха. Той гледаше мъжа, когото бяха изненадали тук.

Мъжът стоеше гърбом, дребен, облечен в светлосиви дрехи, и единственото, което се открояваше във външността му, бе прекрасната му коса, жълта и лъскава като цвета на огромно глухарче. Стоеше върху главата му буквално като ореол, но когато бавно се обърна към тях и ги изгледа мрачно, те бяха поразени от контраста с лицето му. Такъв ореол подхождаше на елипсовидно лице с кротко ангелско изражение; а лицето, което видяха, бе възстаро, намусено, с голяма челюст и с къс сплескан като у боксьор нос.

— Доколкото разбирам, това е мистър Орм, известният поет — спокойно произнесе отец Браун, сякаш запознаваше двама души в нечия гостна.

— Който и да е той — каза Багшо, — длъжен съм да го обезпокоя да слезе заедно с мен и да отговори на няколко въпроса.

Мистър Озрик Орм, поетът, не показва особено красноречие, когато се наложи да отговаря на въпросите. Там, в ъгъла на старата градина, сред сивия сумрак над гъстите храсти и прекъснатия мост, и по-късно при други обстоятелства, както и по време на различните стадии от официалното следствие, което вземаше все по-сериозен

обрат, той отказваше да говори. Призна само намерението си да посети сър Хъмфри Гуин, което не успял да осъществи, тъй като никой не се отзовал на позвъняването му. Когато му изтъкнаха, че вратата в действителност е била отключена, той само изсумтя. Когато му намекнаха, че това е доста късен час за посещение, изръмжа. И малкото, което каза, бе доста неясно — или не знаеше английски, или пък се правеше, че не го знае. Убежденията му имаха нихилистичен характер, каквато беше в действителност и поезията му за онези, които я разбираха; възможно бе работата му със съдията, а може би и кавгата между двамата да са имали нещо общо с анархистките му убеждения. Всички знаеха, че Гуин бе преследван от манията за болшевишки шпиони, както по-рано го бе преследвала манията за немските шпиони. И все пак едно съвпадение, минути само след неговото залавяне, затвърди у Багшо мисълта, че на случая трябва да се гледа сериозно. Когато излязоха през предната врата на улицата, случайно срещнаха Булър, търговеца на пури, който живееше в съседната къща и когото веднага познаха по мургавото хитро лице и по неизменната орхидея в бутониерата; той беше известен в този бранш на градинарството. За всеобщо удивление той поздрави съседа си, поета, сякаш бе очаквал да го срещне.

— Здравейте, ето ме и мен — каза, — сигурно сте имали дълъг разговор със стария Гуин?

— Сър Хъмфри Гуин е мъртъв — отвърна Багшо. — Аз водя следствието и се налага да ви разпитам.

Булър се закова на мястото си, вероятно вцепенен от изумление. Краят на пурата му равномерно светваше и изгасваше, но мургавото му лице бе скрито в сянка. Когато проговори, гласът му беше променен.

— Искях да кажа само — каза той, — че когато преди два часа минах от тук, мистър Орм влизаше през тази врата, отиваше на гости у сър Хъмфри.

— Той казва, че не го е виждал — отбеляза Багшо, — нито пък е влизал в къщата.

— Тогава е стоял твърде дълго пред вратата — забеляза Булър.

— Да — каза отец Браун. — И вие дълго сте били навън.

— Аз се върнах у дома — каза търговецът. — Писах писма и пак излязох да ги пусна.

— Ще се наложи да ни кажете всичко това по-късно — каза Багшо. — Лека нощ — или по-скоро добро утро.

Процесът срещу Озрик Орм, обвинен в убийството на Хъмфри Гуин, за който вестниците гърмяха седмици наред, се въртеше изцяло около същото, което занимаваше събеседниците в този кратък разговор под уличната лампа, докато сиво-зелената зора си пробиваше път през тъмните улици и градини. Всичко опираше до загадката на онези два часа между срещата на Булър и Орм пред вратата на градината и момента, когато отец Браун го завари да стои там. Той бе имал достатъчно време да извърши шест убийства; още повече че не можеше да даде никакъв свързан отговор какво все пак бе правил през това време. Прокурорът доказа, че е имал пълната възможност да извърши престъплението, тъй като предната врата не е била заключена, а страничната врата към по-голямата градина е била широко отворена. Съдът с жив интерес слушаше Багшо, който възстановяваше картината на борбата в коридора, следите от която ясно личаха; полицията след това намери и куршума, пробил огледалото. И накрая, вдлъбнатината в живия плет, където Орм бе заловен, приличаше много на скривалище. От друга страна, господин Матю Блейк, един много опитен адвокат, обърна последния довод в полза на обвиняемия, задавайки въпроса кой сам би се хванал в капана на това място, което очевидно нямаше изход, когато всички разбират колко далеч по-благоразумно за него щеше да бъде да се измъкне на улицата. Господин Матю Блейк умело използва и загадката, която все още не бе разгадана, а именно — какъв е мотивът за убийството. И наистина по този въпрос разправията между Матю Блейк и Артър Травърс, един също така блестящ юрист и прокурор, завърши в полза на задържания. Артър само успя да подхвърли предположението за някакъв болшевишки заговор, което прозвуча доста плитко скроено. Но когато стигнаха до разглеждането на загадъчното поведение на Орм през онази нощ, обвинителят бе далеч по-убедителен.

Подсъдимият бе призован да даде показания най-вече защото проницателният му адвокат считаше, че ако не направи това, ще остави неблагоприятно за себе си впечатление. Но той бе еднакво неразговорлив както с адвоката си, така и с прокурора. Артър Травърс се постара с всички средства да го извади от упоритото му мълчание, но не успя. Артър беше висок, сух човек, с продълговато, мъртвешки

бледо лице, пълна противоположност на яката фигура и блестящите птичи очи на Матю Блейк. Но ако Матю се държеше самоуверено като врабец, то Артър напомняше по-скоро на жерав или на щъркел; когато се навеждаше напред, обсипвайки поета с въпроси, дългият му нос заприличваше на дълъг клюн.

— Вие искате да кажете на съдебните заседатели — каза той с глас, в който се усещаше недоверие, — че въобще не сте влизали при покойния съдия?

— Не! — кратко отвърна Орм.

— Но доколкото разбирам, сте искали да го видите. Сигурно срещата ви с него е била наложителна. Ненапразно сте го чакали цели два часа пред входната врата.

— Да! — беше отговорът.

— И при това не забелязахте, че вратата е отключена?

— Не! — каза Орм.

— Но какво, обяснете ни моля ви се, сте правили тези два часа в чужда градина — настояваше прокурорът. — Предполагам, че сте правили нещо.

— Да.

— Тайна ли е това? — попита Артър с несъкрушима духовитост.

— За вас е тайна — отговори поетът.

И именно върху тази предполагаема тайна господин Артър построи своето обвинение. Със смелост, която някои от присъстващите сметнаха за наглост, той превърна в свой аргумент дори липсата на мотив за престъпление, което беше най-убедителният довод на защитата.

Представи случая като първи, частичен признак на някакъв бъдещ и добре скроен заговор, жертва на който е станал един патриот, задушен, така да се каже, от пипалата на октопод.

— Да — викаше той с треперещ глас, — моят добре образован колега е напълно прав. Ние не знаем точния мотив за убийството на този високоуважаван наш общественик. Не ще узнаем и мотива за смъртта на следващия. Ако моят високообразован колега сам стане жертва на своето благородство и на омразата, която тези разрушителни сили хранят към пазителите на закона, той ще загине, без да узнае причините за своята гибел. Половината от почтените членове на този съдебен състав ще бъдат заклани в леглата си и ние няма да знаем

причината. И никога няма да я разберем, никога няма да спрем клането и ще позволим страната ни да бъде обезлюдена, щом като се разрешава на защитата да пречи на съдебната процедура, използвайки отживелия довод за „мотива“, когато всички останали факти, отнасящи се до делото, цялото зейнало мълчание ни говори, че пред нас стои един Каин.

— Никога не бях виждал Артър така развълнуван — разказваше Багшо по-късно на своите най-близки приятели. — Някои твърдяха, че е прескочил всички допустими граници и че в процес за убийство прокурорът не бива да бъде толкова отмъстителен. Но трябва да призная, че никак не е трудно да приемеш този малък дявол с жълта коса за убиец — достатъчно е да го зърнеш, и косите ти настръхват. През цялото време в главата ми се въртеше онова, което Де Куинси^[3] казваше за мистър Уилямс, онзи ужасен престъпник, който умъртви цели две семейства, без да продума. Струва ми се, Де Куинси писа, че косите на Уилямс са с неестествено жълт цвят; и сам той смятал, че са боядисани с помощта на някаква хитрост, научена в Индия, където боядисвали конете зелени или сини. А и това негово неестествено каменно мълчание, като на пещерен жител; не отричам, че всичко това подейства и на мен и ме изпълни с усещането, че на подсъдимата скамейка седи истинско чудовище. Ако това е резултат единствено от красноречието на господин Артър, то цялата отговорност пада върху него, задето вложи толкова много страст в своята реч.

— Не забравяйте, че беше приятел на бедния Гуин — намеси се Ъндърхил не толкова пристрасно. — Един мой познат ги видял неотдавна да пият заедно след някаква официална вечеря. Предполагам, че това е и причината да бъде толкова невъздържан в това дело. Струва ми се, че човек не бива да се ръководи от лични чувства при подобни обстоятелства.

— Той не би направил това — възрази Багшо. — Готов съм да се закълна, че Артър Травърс не би се ръководил единствено от личните си чувства, колкото и силни да са те. Прекалено много държи на своята професионална репутация. При това е един от онези хора, които са амбициозни дори след като са удовлетворили своите амбиции. Не познавам друг човек, който да полага повече усилия, за да запази положението си в обществото. Не, не сте разбрали правилно моралната страна на неговата страстна проповед. За да се държи по този начин,

трябва да е напълно убеден в своята правота и иска да застане начело на някакво политическо движение против заговора, за който спомена. Той сигурно има пълно основание да иска присъда за Орм и не малко пълно основание да мисли, че ще успее. Това означава, че фактите са на негова страна. И неговата самоувереност не означава нищо добро за задържания.

И изведнъж той забеляза присъствието на една незабележителна фигура в групата.

— О, отец Браун — усмихнат продължи той, — какво мислите за нашия съдебен процес?

— Мисля, че това, което най-много ме порази, е — отвърна свещеникът доста разсеяно, — че хората изглеждат съвсем други, когато носят перука. Чух ви да казвате, че прокурорът е изключителен човек. А аз случайно го видях как за миг сваля перуката си и ми се видя съвършено различен. Първо, той е съвсем плешив.

— Страхувам се, че това никак не му пречи да бъде изключителен — отговори Багшо. — Едва ли смятате да построите защитата върху факта, че прокурорът е плешив.

— Не съвсем — добродушно отвърна отец Браун. — Да ви кажа откровено, размишлявах върху това колко малко хората от един кръг познават хората от друг. Да допуснем, че се намирам сред хора, които въобще не са чували за Англия. Да допуснем, че им кажа, че в моята страна живее човек, който даже под смъртна заплаха няма да зададе нито един въпрос, докато не постави на главата си съоръжение, направено от конски косми, с малки висящи опашки отзад и сиви масури отстрани, каквито са носили старите дами от времето на кралица Виктория. Те ще го помислят за голям чудак, а той съвсем не е такъв, единствено съблюдава общоприетите условности. А тези хора ще приемат това за чудатост, тъй като не знаят нищо за английските юристи, въобще не знаят какво представлява юристът. Юристът пък не знае какво значи да си поет. Той не разбира, че чудатостта на един поет няма да се приеме за такава от другите поети. Той не може да допусне, че е възможно този Орм да се е разхождал два часа из красивата градина, без да прави нищо. Бога ми, та за един поет е нормално да се разхожда и десет часа без цел, ако съчинява стихотворение. Дори и адвокатът на Орм не разбира това. И през ум не му минава да му зададе този очевиден въпрос.

— Кой въпрос? — попитаха останалите.

— Как кой, ами трябваше да го попита какво стихотворение е съчинявал, разбира се — отговори отец Браун, започвайки да губи търпение. — Кой стих го е затруднил, какъв епитет е търсил, към каква градация се е стремил. Ако в съда имаше хора с образование, които знаят какво е литература, лесно щяха да разберат дали Орм се е занимавал там с истинска работа. Ако беше някой фабрикант, щяхте да го попитате как вървят работите му във фабриката; но никой не се интересува от условията, при които се създава поезия. А тя се създава, като не се прави нищо.

— Всичко това е много хубаво — отвърна детективът, — но защо той се криеше? Защо се бе изкачил по тази извита малка стълба и стоеше там? Та тя не води никъде!

— Защо! Именно защото не води никъде — раздразнен извика отец Браун. — Всеки, който зърне тази сляпа галерия над градината, ще разбере защо тя би привлякла един творец, както би привлякла и малкото дете.

Замълча за миг и като премигна, добави с извинителен тон:

— Моля да ме извините, но ми се струва странно, че никой от присъстващите не разбра това. А има и нещо друго. Нима не знаете, че всеки творец вижда нещата от свой ъгъл. Всяко дърво, крава или облак само в определено отношение изразяват нещо; както три букви образуват дума само когато са в определен ред. Е, добре, онзи недовършен мост е бил неговият ъгъл, от който е можел да види осветената градина. Гледката за него е била единствена, нещо като четвърто измерение. Или вълшебен ракурс — поглед от небесата, от който звездите изглеждат като че ли растат по дърветата, а онзи светец басейн — като паднала на земята луна от някоя приспивна детска приказка. Орм е можел да ги съзерцава до безкрай. Ако му кажехте, че тази пътека не води никъде, той би ви отговорил, че тя го е отвела на самия край на света. Но нима очаквате от него да каже всичко това от подсъдимата скамейка? Ако бе направил това, какво щяхте да кажете самите вие? Вие говорехте, че всеки трябва да бъде съден от равни нему. А защо в съда нямаше поети?

— Говорите, сякаш и вие сте поет — рече Багшо.

— Благодаря на бога, че не съм — отвърна отец Браун. — Благодарение на всемилостивия бог свещеникът се оказа по-

великодушен от поета. Боже господи! Ако знаехте какво изпепеляващо, какво жестоко презрение изпитва той към всички вас, щяхте да се хвърлите в Ниагарския водопад!

— Възможно е по-добре от мен да познавате душата на твореца — започна Багшо след кратко мълчание, — но въпреки това моят отговор е прост. Вие можете да докажете, че се е занимавал с онова, за което говорехте преди малко, и не е извършил никакво престъпление. Но също толкова е възможно и да е извършил престъплението. И кой друг освен него е можел да го извърши?

— Какво ще кажете за слугата Грийн? — замислено попита отец Браун. — Той даде доста неясни показания.

— А, така ли? — бързо го прекъсна Багшо. — Значи все пак смятате, че Грийн е убиецът.

— Напълно съм убеден в неговата невинност — отвърна свещеникът. — Искях само да разбера вашето мнение за неясните му показания. Излязъл за някаква дреболия, отишъл да пийне нещо или на среща, или нещо подобно. Но излязъл през вратата, а влязъл обратно през градинската ограда. С други думи, оставил вратата отключена, а когато се върнал, я намерил заключена. Защо? Защото някой друг бил излязъл през нея.

— Убиецът — несигурно измърмори детективът. — А знаете ли кой е той?

— Знам само как изглежда — спокойно отговори отец Браун. — Това е единственото, което знам. Сякаш го виждам как влиза през главния вход, осветен от лампата в коридора... Фигурата му, дрехите му, дори лицето му!

— Какво значи всичко това?

— Прилича много на сър Хъмфри Гуин — отвърна свещеникът.

— Какво, по дяволите, искате да кажете с това? — възкликна Багшо. — Та Гуин лежи мъртъв!

— Ах, да — каза отец Браун.

И като помълча малко, добави:

— Да се върнем на вашата теория, която е много добра във всяко отношение, макар да не съм съвсем съгласен с нея. Вие предполагате, че убиецът е влязъл през главния вход, срещнал е съдията в коридора, нахвърлил се е върху него и е счупил огледалото; след това съдията е избягал в градината, където е бил застрелян. Това някак си не ми звучи

правдоподобно. Да приемем, че е избягал по коридора, в края на който има две врати, една — към градината, и друга — към вътрешността на къщата. Най-вероятно е да избяга към вътрешността на къщата, не е ли така? Там са оръжието му, телефонът, слугата, тъй като той не е знаел, че го няма. Дори най-близките му съседи са в тази посока. Защо е трябвало да губи време, за да отваря градинската врата и да излиза сам в най-пустата част от дома си?

— Но ние знаем, че е излязъл от къщата — озадачен отговори събеседникът му. — Знаем, че е отишъл в градината, защото го намерихме там.

— Той никога не е излизал от къщата, тъй като въобще не е бил там — каза отец Браун. — Искам да кажа, в нощта на убийството. Седял е в онази барака. Още от началото прочетох това в тъмнината по червените и златни светлини, пръснати из градината. Те можеха да бъдат включени само от там. Въобще нямаше да светят, ако той не беше в бараката. После се е опитал да избяга в къщата, да позвъни по телефона, но убиецът го е застрелял до басейна.

— А какво ще кажете за саксията, палмата и счупеното огледало? — извика Багшо. — Та нали вие сам ги намерихте! Самият вие казахте, че в коридора е имало борба.

Свещеникът замига смутено.

— Така ли беше? — измърмори той. — Не може да съм казвал такова нещо. Даже не съм го и помислял. Струва ми се, казах, че в коридора се е случило нещо. И то се е случило, само че не е било борба.

— В такъв случай защо огледалото е счупено? — веднага попита Багшо.

— Огледалото е счупено от куршум — замислено отвърна Браун. — От куршум, изстрелян от престъпника. Големите падащи парчета стъкло вероятно са съборили саксията и палмата.

— Добре, а в кого другиго, освен в Гуин, се е целил той? — попита детективът.

— Този въпрос се отнася към областта на метафизиката — отвърна неговият духовен събеседник замечтано. — Естествено, че се е целил в Гуин. Но той не е бил там и значи не е могъл да се цели в него. Престъпникът е бил сам в коридора.

Замълча за миг и след това спокойно продължи:

— Представете си огледалото в дъното на коридора, преди да бъде счупено, и високата палма над него. В полумрака то отразява тези еднообразни стени и човек може да помисли, че там е краят на коридора. Един отразен човешки образ прилича на човек, който излиза от вътрешността на къщата. А той може лесно да бъде сметнат за стопанина на къщата, дори и отражението съвсем малко да прилича на него.

— Почакайте — извика Багшо. — Започвам малко да...

— Започвате да разбирате, нали? — продължи отец Браун. — Започвате да разбирате защо всички заподозрени в този случай са невинни. Нито един от тях не би могъл да вземе собственото си отражение за стария Гуин. Орм веднага би познал буйните си жълти коси, които не могат да бъдат сбъркани с плешива глава. Флъд щеше да види червената си коса, а Грийн — червената си жилетка. Освен това всички те са ниски и са облечени скромно; никой от тях не би приел своето отражение за висок, слаб, възрастен господин, облечен във фрак. Трябва да търсим друг, също толкова висок и слаб, който да прилича на него. Това имах предвид, когато казах, че зная как изглежда убиецът.

— А как ще докажете това? — попита го Багшо, като го гледаше изпитателно.

Свещеникът се засмя с остър, отривист смях, който се отличаваше рязко от обикновено благия му глас.

— Ще докажа — каза той, — че вашето предположение е абсурдно и несъстоятелно.

— Как да ви разбирам?

— Ще построя защитата — каза отец Браун — върху обстоятелството, че прокурорът е плешив.

— Боже господи! — тихо промълви детективът и се изправи, като се озърташе.

Отец Браун продължи невъзмутимо монолога си:

— Вие проследихте действията на много хора, свързани с това дело. Проявихте голям интерес към поведението на поета, слугата и ирландеца. А онзи, за чиито постъпки забравихте, е убитият. Слугата беше съвсем искрено изненадан, че господарят му се е прибрал. Господарят му отишъл на официална вечеря с най-известните юристи, но неочаквано си тръгнал от там и се прибрал. Болен не е бил, тъй като

не е потърсил лекарска помощ; очевидно се е скарал с някого от тях. Именно сред тези видни юристи трябва да търсим неговия враг. Върнал се и се затворил в бараката, където държал всички лични документи относно делата за държавна измяна. И онзи известен юрист, който знаел, че сред тези документи има и такива, съдържащи улики против него, тръгнал след съдията, който можел да го уличи в измяна; той също бил облечен във фрак, но имал пистолет в джоба си. Това е всичко. Ако не беше огледалото, никой нямаше да се сети.

За миг той млъкна, загледан в далечината, а после добави:

— Странно нещо е огледалото; рамка като за картина, в която могат да се видят стотици различни картини, всичките живи и всички изчезващи завинаги. И все пак в това огледало, което висеше в дъното на сивия коридор, под зелената палма, имаше нещо твърде необикновено. То сякаш бе вълшебно огледало със съдба, различна от останалите огледала, тъй като отражението му го надживя, продължи да витае във въздуха на онази тъмна призрачна къща; или най-малкото като някоя отвлечена схема, като скелет на доказателството. Най-малкото ние можахме да си представим онова, което е видял Артър Травърс. Впрочем в думите, които казахте за него, имаше една голяма истина.

— Приятно ми е да чуя това — каза Багшо с мрачно добродушие.
— И коя е тя?

— Вие казахте — обясни свещеникът, — че вероятно Артър има причини да прати Орм на бесилката.

Седмица по-късно свещеникът отново срещна детектива и научи, че съответните власти са започнали ново разследване, което било прекъснато от едно сензационно събитие.

— Артър Травърс... — започна отец Браун.

— Артър Травърс е мъртъв — кратко отговори Багшо.

— Ах, така ли? — каза свещеникът и гласът му секна. — Искате да кажете, че...

— Да. Той отново стрелял в същия човек, само че този път не в огледало.

[1] Една миля е 1,609344 километра. — Бел.прев. ↑

[2] Серия от петдесет и осем гравюри от известния немски художник Ханс Холбайн (1497–1543). — Бел.прев. ↑

[3] Томас де Куинси (1785–1859) — английски писател. — Бел.прев. ↑

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.